

Sprawozdanie z realizacji
„Programu profilaktyki w zakresie wczesnego wykrywania raka
piersi na lata 2015–2018”
za 2017 rok

Opracowanie:

Biuro Programów Zdrowotnych i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Zduńska Wola
na podstawie sprawozdania przedłożonego przez Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki
Zdrowotnej w Zduńskiej Woli – Realizatora Programu

Akceptacja:

PREZYDENT MIASTA

Piotr Niedźwiecki

Zduńska Wola, luty 2018 r.

I. Wstęp

Rak piersi jest to nowotwór złośliwy powstający z komórek gruczołu piersiowego, który rozwija się miejscowo w piersi oraz daje przerzuty do węzłów chłonnych i narządów wewnętrznych, np. płuc, wątroby, kości i mózgu. Rak piersi jest najczęściej występującym nowotworem złośliwym u kobiet. Zajmuje pierwsze miejsce w strukturze zarejestrowanych nowotworów i stanowi drugą przyczynę, po nowotworze złośliwym płuca, zgonów nowotworowych u kobiet.

Nowotwory złośliwe piersi dotyczą 23% zachorowań i 14% zgonów nowotworowych u kobiet w Polsce.

Szacuje się, że rocznie raka piersi rozpoznaje się u 1,5 miliona kobiet na całym świecie, a około 400 tysięcy umiera z tego powodu. Jest to najczęstszy nowotwór złośliwy wśród mieszkanki krajów wysoko cywilizowanych, takich jak USA, Kanada, Australia czy kraje Europy Zachodniej. Najmniej zachorowań na raka piersi notuje się w południowej Azji i Afryce. Rak piersi, który należy do najczęstszych nowotworów złośliwych u kobiet, u mężczyzn występuje rzadko.

W krajach wysoko rozwiniętych zachorowalność na raka piersi zwiększa się. Polska należy do krajów o średniej zachorowalności i umieralności na raka piersi na świecie, choć od wielu lat obserwuje się dynamikę wzrostu chorobowości.

Za najistotniejszy czynnik ryzyka uważa się wiek. Ryzyko zachorowania na raka piersi u obu płci wzrasta wraz z wiekiem. Wśród kobiet przed 45. rokiem życia występuje on rzadko, a większość zachorowań dotyczy kobiet po 50. roku życia (około 80%), przy czym prawie 50% zachorowań diagnozuje się między 50. a 69. rokiem życia. Większość zgonów z powodu nowotworów złośliwych piersi występuje po 50. roku życia (90%), przy czym odsetek zgonów w kolejnych 5-letnich grupach wiekowych utrzymuje się na podobnym poziomie (około 10% zgonów). Ryzyko zgonu z powodu tego nowotworu systematycznie wzrasta wraz z przechodzeniem do starszych grup wiekowych. W Polsce corocznie odnotowuje się około 15 tys. nowych zachorowań. Statystycznie co 16 Polka zachoruje na tę chorobę.

Według danych za 2012 r. Krajowego Rejestru Nowotworów województwo łódzkie zajmuje 5. miejsce pod względem liczby zgonów i zachorowań na nowotwory złośliwe.

Badania profilaktyczne to najskuteczniejsza forma wykrycia stanów chorobowych we wczesnym stadium rozwoju, co pozwala podjąć skuteczną terapię i daje szansę powrotu do zdrowia.

Miasto Zduńska Wola realizując „Program profilaktyki wczesnego wykrywania raka piersi na lata 2015-2018”, zwany dalej „Programem”, przyjęty uchwałą nr LVI/704/14 Rady Miasta Zduńska Wola z dnia 30 października 2014 r., podjęło działania profilaktyczne, których głównym celem poprzez badania diagnostyczne jest zmniejszenie umieralności, drugorzędym zaś zmniejszenie zachorowalności i obniżenie kosztów leczenia.

Populację docelową Programu stanowią kobiety w wieku powyżej 18. roku życia mieszkające na terenie Miasta Zduńska Wola. W ramach Programu wykonywane są badania ultrasonograficzne (wraz z opisem), zapewniona jest konsultacja lekarska, a w przypadku wykrycia zmian patogennych - celem dalszej diagnostyki - kierowanie do lekarza onkologa, oraz prowadzone są działania edukacyjne w zakresie samobadania i samokontroli piersi, zdrowego stylu życia oraz podnoszenia poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka piersi.

Realizatorem Programu jest Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli z siedzibą przy ul. Szadkowskiej 2.

II. Wyniki realizacji Programu w 2017 r.

W 2017 r. Miasto Zduńska Wola, na podstawie umowy, przekazało Realizatorowi - Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli - dotację celową w wysokości 80.000,00 zł na realizację Programu. W ramach umowy Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Zduńskiej Woli zapewnił właściwą organizację badań (wyznaczenie odpowiedniej liczby pomieszczeń niezbędnych do realizacji zadania, punktu badań spełniającego warunki określone w przepisach prawa, zapewnienie wykwalifikowanego personelu medycznego oraz sprzętu), wykonywał badania ultrasonograficzne piersi, a w przypadku zmian patogennych wskazywał konieczność konsultacji z lekarzem specjalistą - onkologiem i dalszą diagnostykę pogłębioną, realizował działania z zakresu edukacji zdrowotnej, prowadził badanie statystyczne i sprawozdawczość.

Program był realizowany w okresie od 1 lutego do 20 grudnia 2017 r.

Podstawowym zadaniem Programu jest wykonywanie badań diagnostycznych poprzez badanie palpacyjne (manualne) i ultrasonograficzne. Badania ultrasonograficzne (USG) mają szerokie zastosowanie w diagnostyce chorób piersi, gdyż pozwalają wykryć guzki we wczesnym stadium rozwoju. W przypadku zmian patogennych wskazywana jest potrzeba konsultacji u lekarza onkologa i wykonania badania mammograficznego i/lub BACC – biopsji aspiracyjnej cienkoigłowej. Taka kolejność postępowania pozwala na określenie właściwego stanu dolegliwości i zredukowanie do minimum liczby rozpoznań fałszywie dodatnich lub fałszywie ujemnych.

W okresie sprawozdawczym 2.050 kobiet wzięło udział w Programie, wykonano 2.364 badań USG (w 2016 r. – 1.689, w 2015 – 1.958, w 2014 – 1.886, w 2013 – 1.284).

TAB. 1 Zestawienie liczbowe i procentowe przebadanych kobiet w 2017 roku

L.p.	Wiek badanych (w latach)	Liczba wykonanych badań	Wskaźnik procentowy
1.	18–29	168	7,11
2.	30–39	447	18,91
3.	40–49	652	27,58
4.	50–59	531	22,46
5.	60–69	427	18,06
6.	70 i powyżej	139	5,88
Razem		2.364	100

W grupie wiekowej 40-49 lat wykonano najwięcej badań ultrasonograficznych, co stanowi 27,58 % wszystkich badań, podobnie jak w roku poprzednim (461 kobiet – 27,29 %). Kobiety w wieku 50-69, charakteryzującym się największą śmiertelnością spowodowaną nowotworami złośliwymi piersi, stanowiły 40,52 % populacji objętej badaniem, w roku 2016 – 41,03 %. Duże zainteresowanie badaniami diagnostycznymi występuje wśród kobiet między 30. a 39. rokiem życia (18,91 %), analogicznie jak w roku ubiegłym (19,89 %).

Badanie ultrasonograficzne jest najbardziej popularną i mającą szerokie zastosowanie w diagnostyce chorób metodą obrazowania umożliwiającą ocenę stanu piersi. W przypadku większych zmian pozwala na odróżnienie, w sposób nieinwazyjny, wypełnionych płynem torbieli od guzów litych. Badanie to pozwala także wykryć widoczne na mammografii, a niewyczuwalne palpacyjnie guzki i stosowane jest w monitorowaniu zmian o charakterze nowotworowym bez potrzeby kolejnych badań mammograficznych. Ultrasonografia wykrywa także mikrozwapnienia w piersi oraz pozwala ocenić unaczynienie guza.

TAB. 2 Wykryte patologie

Obszar	Liczba wykonanych badań USG	Liczba wykrytych patologii	Wskaźnik wykrytych patologii (w %)
Miasto Zduńska Wola	2.364	1.205	50,97

Na 2.364 wykonanych badań USG stwierdzono 1.205 patologii, co stanowi 50,97 %. W roku 2016 wykryto 861 zmian o charakterze patogennym na 1689 wykonanych badań ultrasonograficznych, co stanowiło 50,98 % (w 2015 r. –52,04 %, w 2013 r. – 40,63 %). Wskaźniki te obrazują dynamikę wzrostu patologii w stosunku do roku 2013, na co mają wpływ czynniki związane z oddziaływaniem środowiska

zewnątrznego, predyspozycje genetyczne, wiek, płeć, czynniki hormonalne i pewna wypadkowa tych czynników, jaką stanowi styl życia.

Ocenę medyczną badań ultrasonograficznych obrazującą zmiany patogenne uszeregowane od najłagodniejszych do przemawiających za rakiem sutka przedstawia poniższa tabela.

TAB. 3 Charakter zmian patogennych w ujęciu liczbowym

Charakter zmiany	Liczba wykrytych zmian			Wskaźnik w %		
	2017 r.	2016 r.	2015 r.	2017 r.	2016 r.	2015 r.
Poszerzone odcinkowo przewody mlekowe i torbiele	573	428	521	47,55	49,71	51,13
Łagodne guzki lite	510	347	401	42,32	40,30	39,35
Zmiana wątpliwa (guzki wymagające zdiagnozowania)	114	83	89	9,47	9,64	8,73
Obrazy przemawiające za rakiem sutka	8	3	8	0,66	0,35	0,79
Ogółem	1.205	861	1.019	100	100	100

Kobiety, u których stwierdzono obrazy przemawiające za rakiem sutka oraz zmiany wątpliwe (wymagające zdiagnozowania) podlegały dalszej wysokospecjalistycznej diagnostyce w innych zakładach opieki zdrowotnej.

Wyniki badań pokazują, że w kolejnych latach liczba wykrywanych zmian zwiększa się, co potwierdza potrzebę wykonywania badań diagnostycznych i przesiewowych.

TAB. 4 Zestawienie patologii w podziale na grupy wiekowe

Przedział wieku badanych	Liczba badanych w przedziale wieku	Liczba wykrytych patologii	Wskaźnik wykrytych patologii
18–29 lat	168	44	26,29
30–39 lat	447	236	52,80
40–49 lat	652	445	68,25
50–59 lat	531	269	50,66
60–69 lat	427	173	40,52
70 i powyżej	139	38	27,34

W roku badanym najwięcej patologii wykryto u kobiet w przedziale wiekowym 40-49 lat – 445 patologii na 652 kobiety objęte badaniem (68,25 %). Skala problemu przedstawia się podobnie jak w roku 2016 tj. 303 zmiany patogene na 461 kobiet w wieku 40-49 lat (65,73 %). Kobiety w wieku 50-59 lat, objęte Programem, w latach 2014-2017 zajmują drugie miejsce pod względem liczby wykrytych zmian.

Bardzo ważnym elementem Programu było prowadzenie edukacji zdrowotnej w zakresie samobadania i samokontroli piersi, zdrowego stylu życia oraz podniesienia poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka piersi. Samobadanie piersi jest podstawowym, niezwykle ważnym elementem w procesie wczesnego wykrywania raka piersi, czyli wykrywania choroby wtedy, kiedy jej stan zaawansowania stwarza duże szanse na wyleczenie. Zwiększenie świadomości kobiet o konieczności systematycznego badania piersi oraz wykonywania badań diagnostycznych jest jednym z najważniejszych działań profilaktycznych Programu.

III. Współpraca z innymi podmiotami w obszarze przeciwdziałania chorobom nowotworowym piersi.

Uzupełnieniem badań diagnostycznych są badania przesiewowe, zwane też skryningiem, pełniące ogromną rolę w procesie wczesnego wykrywania raka piersi i zmniejszenia umieralności z powodu raka piersi. Studia przeprowadzone w Szwecji i USA dowiodły, że badania przesiewowe pozwalają wykryć wiele wczesnych przypadków nowotworu, natychmiast zastosować odpowiednie leczenie i dzięki temu zmniejszyć liczbę zgonów z powodu raka piersi o ponad 30% wśród kobiet w wieku pomiędzy 50. a 69. rokiem życia.

Program badań przesiewowych składa się z palpacyjnego badania piersi wykonanego przez lekarza oraz mammografii, tj. badania polegającego na prześwietlaniu piersi promieniami Rentgena. Przesiewowe badania mammograficzne pozwalają na rozpoznanie i wykrycie tzw. zmian bezobjawowych (guzków oraz innych nieprawidłowości w piersi) w bardzo wczesnym stadium rozwoju – wtedy, kiedy nie są one wyczuwalne przez kobietę lub lekarza, co bardzo istotnie zwiększa szansę wyleczenia. W około 20-25% przypadkach mammografia nie wykrywa rozwijającego się nowotworu (są to tzw. wyniki fałszywie ujemne). W Polsce badania przesiewowe mammograficzne wykonywane są w ramach „Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi” u kobiet w wieku 50-69 lat co 2 lata lub co 12 miesięcy u kobiet, które w ramach realizacji Programu otrzymały odpowiednie pisemne wskazanie.

Miasto Zduńska Wola realizuje projekt badań przesiewowych, współpracując od 2011 r.

z jednym podmiotem, a od 2015 r. z dwoma podmiotami realizującymi „Populacyjny Program Wczesnego Wykrywania Raka Piersi”, finansowany przez Ministerstwo Zdrowia, organizując systematycznie (średnio 1-2 razy w miesiącu) bezpłatne badania mammograficzne. Badania te są wykonywane w mammobusie przy Urzędzie Miasta.

Dodatkowo bezpłatne badania mammograficzne w ramach *Populacyjnego Programu Wczesnego Wykrywania Raka Piersi* współfinansowanego z funduszy EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego wykonywane są u kobiet w wieku 40-49 lat i 70-75 lat.

W 2017 roku w Zduńskiej Woli Urząd Miasta zorganizował bezpłatne akcje badań mammograficznych, z których skorzystały 1.274 kobiety (w 2016 r. 1.100, w 2015 r. – 1.475). W populacji badanej u ponad 12 kobiet wykryto zmiany wątpliwe wymagające dalszej diagnostyki. W województwie łódzkim skierowanych do diagnostyki pogłębionej w 2017 roku zostało 755 kobiet.

Opracowanie

Z up. PREZYDENTA MIASTA

Antoimn
Aneta Antosiak

DYREKTOR
BIURA PROGRAMÓW ZDROWOTNYCH
I SPRAW SPOŁECZNYCH